

Џон Калвин, један од очева Протестантске реформације, родио се овог месеца пре 500 година. Доктрина Калвинизма промовисала је духовну вредност напорног рада, један позитиван став о раду који је послужио као основа историјског објашњења Макса Вебера о узроцима настанка модерног друштва, дела „Протестантска етика и дух капитализма (1905)“.

Калвин је сматрао да би свако требало да ради зато што је то божја воља. Такође је мислио да би свако требало да се бави послом који му доноси највеће приходе. Веровао је да је човекова будућност предоређена, те да нико не може нити знати, нити изменити своју судбину. Ипак, кроз рад, протестанти могу у очима бога постати узорни грађани. Посвећеност послу била је знак понизности; успех на послу био је тумачен као лично спасење. Од протестаната се очекивало да раду посвете све часове које им је бог даривао како би достигли такво стање посвећености, а истовремено, аскетски протестантски начин живота подразумевао је да богатство стечено радом није намењено првенствено за личну потрошњу. Самим тим, како је Вебер истакао, то богатство је употребљивано за даље улагање, и на тај начин довело до рађања капитализма.

Чак и када су строго калвинистичка значења протестантске радне етике избледела, идеја о етичкој вредности рада наставила је да живи. Неки, попут деветнаестовековног шкотског писца Томаса Карлајла, довели су значење радне етике до крајности. Карлајл је сам рад претворио у врсту религије. [\[1\]](#) Он је појам рада довео до узвишености, па је сваки рад сматран добрим, а свако мировање је сматрано пороком. Џон Стјуарт Мил критиковао је Карлајлов став и истакао да рад не би требало да буде сам себи циљ, већ да има неки смисао и користан исход. [\[2\]](#)

Данас, врло мало људи у раду види трансцендентну сврху. О томе шта је смисао рада, зашто људи раде и у којој мери би човек требало да ради, нашироко се расправља у академским круговима, на радним местима и у медијима. У последње време, у центру ових расправа налази се питање дужине радне недеље. Прешли смо дугачак пут од раних фаза капитализма, током којих су људи заиста радили дуго. Далеке 1833. године уведена је британска уредба о фабрикама, како би скратила радно време за одрасле и децу у текстилној индустрији. Чак и тада, уредба је прописивала да деца од 13 до 18 година раде највише 12 сати дневно. Пре једног века, људи у Уједињеном Краљевству у просеку су радили више од 50 часова недељно. Крајем седамдесетих година двадесетог века, просечна радна недеља износила је 35 часова. [\[3\]](#)

Упркос дуготрајном тренду скраћивања радног времена, појављује се све лошија представа о раду. Џон Оутс, баптистички свештеник, исковао је 1968. године термин „радохоличар“ (workaholic), који су касније многи други преузели као алузију на лошу страну претеране посвећености послу. Оутс је, како каже, схватио да нешто није у реду са његовим начином живота, када је његов петогодишњи син затражио од њега да му закаже састанак како би га видео. Пар година касније, Оутс је објавио своју књигу, „Исповести радохоличара“. [\[4\]](#)

Након касних седамдесетих, уверење да радимо превише постало је широко прихваћено. Појавио се израз „равнотежа посла и живота“, како би запослени и послодавци били свесни да је неопходно направити компромис приликом расподеле времена и енергије који се посвећују послу и кући. Последица оваквог погледа на ствари био је пропис који запосленима пружа флексибилност и услове рада који су много више прилагођени породици.

И наука је допринела проучавању примећених проблема у погледу претераног рада. Истраживање спроведено у Финској показало је да они који раде више од 55 часова недељно имају лошије менталне способности него они који раде стандардно радно време. [\[5\]](#) Стручњак за стрес на радном месту, професор Кери Купер са Универзитета у Ланкастеру, сложио се са резултатима те студије, додајући да је већ давно установљено како особе које стално предуго раде имају лошије здравље. [\[6\]](#)

Предмет критике није само предуго радно време. Модерни рад такође је проблематизован и на многе друге начине. Данас смо преплављени објашњењима и саветима о канцеларијском малтретирању, контролисању беса и злостављању на послу. У својој књизи „Отровне емоције на послу“, Питер Фрост анализира „патњу“ коју доживљавају радници и нуди начине њеног превазилажења. Намера је да се посао и односи на послу прикажу као нешто што је проблем по себи.

У новије време, није уобичајено да се неко похвално изјашњава о радној етици. Ипак, утицај рецесије је донекле изменио тон ове расправе. У чланку *Сандеј Тајмса* „Не знамо шта је посао – док га не изгубимо“, Индија Најт је приметила да нас „посао одређује и даје нам самопоштовање које нам је важно колико и плата“.

[\[7\]](#)

У

Фајненшал Тајмсу

, Ема Џејкобс је недавно написала како људи који су проглашени вишком доживљавају осећај губитка. Она је описала многе особе које су, губитком посла, такође изгубиле и

своју друштвену мрежу и осећај сврхе у животу.

[\[8\]](#)

Дебора Кири, директорка Удружења за менаџмент људских ресурса из Александрије у Вирџинији, сматра да је проблем равнотеже између посла и живота, услед рецесије, проблем који „би било лепо имати“.

[\[9\]](#)

Мада су таква мишљења прилично уобичајена реакција на рецесију, постоје и они који садашњу ситуацију користе да подстакну људе да одустану од посла и уместо тога посвете више времена својим најближима. Бенџамин Ханикат, професор студија слободних времена на Универзитету Ајова, са жаљењем примећује да смо „последњих 30 година олако жртвовали своје слободно време“. [\[10\]](#) Он признаје да ће због рецесије запослени имати мања примања, али каже да ће сада имати више времена за своју породицу и заједницу. Патрик Колинсон, уредник

Мани гардијена

, слаже се са таквим начином гледања на ствари и верује да је добра страна наметнуте четвородневне радне недеље због рецесије – више слободног времена.

[\[11\]](#)

Неке компаније тренутно подстичу своје запослене да узму неплаћено одсуство, тврдећи да ће тако имати прилику да раде оно што су одувек желели, или да једноставно проводе више времена код куће. То може бити добар савет запосленима који су суочени са губитком посла, али је прилично неукусно користити такав аргумент као оправдање за смањивање трошкова.

Истина је да само они који су зарадили знатну суму новца у прошлости, могу себи да приуште одустајање од посла зарад више слободног времена. За малобројне срећнике, умерени просперитет и висока примања током претходних година сада им пружају могућност да се „посвете себи“ док траје оскудица посла. Ипак, за већину нас, просто нема друге него да радимо. Уз 2,4 милиона незапослених у Уједињеном Краљевству и предвиђања да ће тај број достићи три милиона следеће године, људи којима очајнички треба посао биће још више.

Не само да запослење обезбеђује неопходности попут хране и смештаја, већ без посла, већина нас губи значајан део свога осећања сврхе, као и своје друштвене везе. Штавише, управо због посла ми уживамо у свом слободном времену. Потребна су нам оба животна аспекта – и прилика да радимо, али и прилика да уживамо у слободном

времену. И наша јавна егзистенција (посао) и приватна (дом) су важне за испуњен живот.

У Калвиново доба, протестантска радна етика је ценила рад, али је у последње три деценије негативан став о раду избио у први план, кроз расправу о равнотежи између посла и живота. Сада, када је рецесија учинила да је све теже наћи и задржати радно место, пажња која се посвећује питању рада пружа нам могућност да изнова промислимо његову вредност. Добра ствар која би могла да произађе из тешких економских околности, јесте озбиљнији критички однос према онима који верују да је рад неизбежно лош по наше здравље.

<http://www.spiked-online.com/index.php/site/printable/7195/>

Превела Јована Папан

---

[1] *Work*, Lars Svendsen, 2008, Acumen Publishing Ltd

[2] *Work*, Lars Svendsen, 2008, Acumen Publishing Ltd

[3] [Working hours in the UK](#), the Chartered Institute of Personnel and Development

[4] *Work*, Lars Svendsen, 2008, Acumen Publishing Ltd

[5] [Long hours link to dementia risk](#), BBC News, 25th February 2009.

[6] [Long hours link to dementia risk](#), BBC News, 25th February 2009.

[7] [We don't know what work is - until we lose it](#) , *The Sunday Times*, 5 April 2009.

[8] *When losing a job means losing your identity*, Emma Jacobs, *Financial Times*, 9 April 2009.

[9] 'As Cuts Loom, Will Working From Home Lead to a Lay off?', *Washington Post*, 23 March 2009.

[10] [Recession offers potential for more work-life balance](#) , *Ottawa Citizen*, 27 March 2009.

[11] [Work-life balance: The benefits of a four day week](#) , *Guardian*, 28 March 2009.